

„Z ziemi włoskiej do Polski...” - 2 Korpus a Kraj Kraków 26-28 października 2007

W dniach od 26 do 28 października 2007 roku w Krakowie odbyła się konferencja naukowa zatytułowana: „Z ziemi włoskiej do Polski...” – II Korpus a Kraj. Honorowy patronat nad przedsięwzięciem objęli Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Kaczyński oraz ostatni Prezydent RP na uchodźstwie Ryszard Kaczorowski. Konferencja została sfinansowana przede wszystkim dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które przekazało znaczne środki w ramach projektu Patriotyzm Jutra. Organizacją zajęły się Muzeum Lotnictwa Polskiego oraz Muzeum Armii Krajowej. Wśród przybyłych prelegentów znaleźli się pracownicy uczelni wyższych oraz muzeów, a także doktoranci, studenci i pasjonaci dziejów Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. W obradach w charakterze publiczności uczestniczyli reprezentanci środowisk kombatanckich Krakowa, władz samorządowych oraz liczna delegacja studentów historii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Słowo powitalne wygłosił inż. Krzysztof Radwan, dyrektor Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie. W swoim przemówieniu podkreślił on rangę dokonań dziejowych generała Władysława Andersa, którego imieniem ogłoszono, decyzją Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, rok 2007. Zwrócił ponadto uwagę, iż konferencja dotyczyć ma również problematyki Polskiego Państwa Podziemnego. Wykład inż. K. Radwana uzupełnił dyrektor Muzeum Armii Krajowej Adam Rapalski, który zaznaczył fakt współpracy przy organizacji tychże obchodów przedstawicieli II Korpusu Polskiego oraz weteranów walk o Tobruk. Zebrani wysłuchali następnie treści trzech listów przekazanych przez wielkich nieobecnych: Jego Magnificencję prof. dr hab. Włodzimierza Bonusiaka, rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego, Marszałka Województwa Małopolskiego Marka Nawary oraz ostatniego Prezydenta RP na uchodźstwie Ryszarda Kaczorowskiego. Niestety, wykładu inauguracyjnego nie wygłosił dr Andrzej Krzysztof Kunert, członek Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, którego przybycie uniemożliwiła nagła choroba. Rolę wprowadzającego w tematykę

obrad przejął płk dr Józef Zieliński z Poznania, który szczegółowo scharakteryzował przemiany struktur organizacyjnych, bazy technicznej, szkoleń oraz bezpośredniego udziału w walkach 318 Dywizjonu Rozpoznawczego Gdańskiego. Jednostka ta wspierała działania bojowe II Korpusu Polskiego z powietrza, a wszystkie jej zadania były ściśle skoordynowane z ruchami wojsk lądowych. Dr Zieliński w swoim wystąpieniu posłużył się specjalnie dobranymi fragmentami niedawno wydanych wspomnień por. pil. Mieczysława Galickiego, których egzemplarz ofiarował Muzeum Lotnictwa Polskiego. Referent nie stronił od ciekawostek i anegdot, które wraz z opisami życia codziennego lotników przykuły uwagę przybyłej publiczności. Płk Zieliński obdarował również drugą placówkę muzealną, współorganizatora konferencji. Na ręce dyrektora Rapalskiego został przekazany pamiątkowy stułotowy banknot z 1940 roku. Wartość muzealną eksponatu podnoszą podpisy złożone na nim przez powstańców warszawskich, którzy trafili jako jeńcy do obozu w Lamsdorfen. Pierwszy dzień obrad został dopełniony wycieczką jego uczestników do Muzeum Armii Krajowej.

Drugi dzień obrad rozpoczął się moim wykładem, w którym omówiłem działania II Korpusu Polskiego we Włoszech w kontekście edukacji gimnazjalnej. Krytycznie odniosłem się do autorów podręczników, czasami pomniejszających lub wręcz ignorujących polskie osiągnięcia wojskowe na froncie zachodnim II wojny światowej. Następny referat wygłosił gen. pil. prof. dr hab. Paweł Tyrała, reprezentujący Uniwersytet Rzeszowski, nosił on tytuł: „Kształcenie lotnicze w II Korpusie. Gimnazjum i Liceum Lotnicze w Heliopolis w Egipcie 1943–1946” i jako pierwszy w trakcie konferencji wsparty był prezentacją multimedialną. Referent odwołał się m.in. do informacji uzyskanych podczas spotkania z absolwentem szkoły Henrykiem Krepą, co bardzo wzbogaciło opis procesu wychowawczego i edukacji w zakresie lotnictwa wojskowego. Jako trzeci wystąpił student z Rzeszowa Konrad Długopolski, który poddał analizie decyzje gen. Władysława Andersa podejmowane w trakcie Wojny Obronnej 1939 roku. Omówione zostały argumenty przemawiające za i przeciw dokonywanym wyborom, szkoda tylko, że wskutek braku mapy trudno było nadażyć za niejednokrotnie bardzo szczegółowymi i specjalistycznymi dociekaniem referenta.

Po krótkiej przerwie, w trakcie której wywiązało się w kuluarach kilka merytorycznych dyskusji związanych z omówioną już tematyką, głos zabrał przedstawiciel Uniwersytetu Rzeszowskiego prof. dr hab. Andrzej Olejko, który w sposób niezwykle sugestywny i interesujący omówił temat: „Jednostki pancerne II Korpusu Polskiego w pamiętnikarstwie epoki na wybranych przykładach”. Autor, podsumowując stan historiografii polskiej dotyczącej walki Polaków na Zachodzie, zwrócił uwagę na brak wyczerpujących badań nad nazewnictwem jednostek, a także nad dziejami II Brygady Pancernej w ogóle. Postulował również potrzebę weryfikacji mitów obecnych w literaturze, co osiągnąć można jedynie poprzez wnikliwe i obiektywne dochodzenie do prawdy historycznej na bazie źródłowej.

Dzięki wnikliwej analizie metodologicznej publiczność miała możliwość zapoznania się z rozwojem organizacyjnym II Korpusu Polskiego, dokonaną przez mgra Pawła Korzeniowskiego, absolwenta Uniwersytetu Rzeszowskiego, który starał się udowodnić hipotezę o elitarności II Korpusu Polskiego. Wysokie wyniki bojowe Po-

laków osiągnięte we Włoszech w maju 1944 roku były, zdaniem prelegenta, wynikiem nie tylko – jak się powszechnie przyjmuje – męstwa Polaków, lecz dopracowanej struktury organizacyjnej jednostki, wysokiego stopnia wykszolenia i – w porównaniu z pozostałymi siłami alianckimi – doświadczenia frontowego.

Studentka IV roku Historii Akademii Pedagogicznej w Krakowie, aktywna działaczka Koła Naukowego Historyków im. Joachima Lelewela, Katarzyna Stankowska, scharakteryzowała działalność Pomocniczej Wojskowej Służby Kobiet w II Korpusie Polskim. Referat obejmował bardzo szeroką skalę zagadnień, od kwestii statystycznych i organizacyjnych, poprzez omówienie konkretnych służb, aż do sprawy odznaczeń przyznanych kobietom-ochotniczkom. Następne wystąpienie, w tym najbardziej intensywnym dniu obrad konferencji, zostało przygotowane przez pracownika Muzeum Armii Krajowej w Krakowie mgr Małgorzatę Koszarek. Prelekcja pt. „Żołnierze AK – powstańcy warszawscy – jeńcy stalagu XI B Falingbostel w II Korpusie Polskim i Oddziałach Wartowniczych US. Army”, zilustrowana została bardzo bogatym materiałem źródłowym. W związku z ograniczeniami czasowymi autorka mogła zaprezentować tylko wybrane biogramy, jednak udało się jej przybliżyć zgromadzoną sposobem pracy historyka XX wieku – dokumentalisty muzealnego. Sobotnie posiedzenie zakończył referat Wojciecha Matusiaka i mgra Roberta Gretzyngiera, znawców dziejów lotnictwa wojskowego z Warszawy, którzy starali się przedstawić bezpośrednie kontakty gen. Władysława Andersa z lotnictwem, poświęcając szczególnie dużo miejsca samolotom, którymi dysponował dowódca II Korpusu Polskiego w latach 1942–1945. Barwnej opowieści towarzyszyła bardzo starannie przygotowana prezentacja multimedialna, a wśród poruszanych problemów metodologicznych szczególne miejsce zajęły krytyka źródeł, które znajdują się w stanie bardzo rozproszonym i w znacznej mierze nieuporządkowanym, oraz trudności w pracy naukowej nad fotografią z czasów wojny jako materiale źródłowym.

Sobotnie obrady zostały uzupełnione o popołudniowe zwiedzanie Muzeum Lotnictwa Polskiego, gdzie gen. pil. Mieczysław Walentynowicz poinformował zebranych o projekcie filmu biograficznego o gen. Władysławie Andersie. Uwagę publiczności zwróciła również umieszczona czasowo w największym z hangarów, a złożona z kilkunastu pieczołowicie wykonanych plansz wystawa pt. „Dom jest daleko, Polska wciąż blisko... Generał Anders i jego żołnierze”.

Ostatni dzień konferencji otworzył referat dr Waldemara Grafowskiego na temat zrzutów dla Delegatury Rządu RP na Kraj z terenu Włoch oraz działalności tamtejszej placówki łączności politycznej. Prelegent bardzo dużo uwagi poświęcił stanowi badań omawianych zagadnień, krytyce poddał liczne w ostatnim czasie, nieprecyzyjne opracowania popularyzatorskie na temat Cichociemnych. Wystosował ponadto postulat organizacji konferencji naukowej, poświęconej wyłącznie tematyce spadochroniarstwa i zrzutów w okresie II wojny światowej. Następnie mgr Krzysztof Mroczkowski z Muzeum Lotnictwa Polskiego przybliżył zebrany problem lotniczego wsparcia Armii Krajowej w dystrykcie galicyjskim. Referent przedstawił temat w sposób erudycyjny, na tle dziejów stosunków międzynarodowych okresu II wojny światowej, podkreślając liczne trudności, jakie spotykały Polaków, chcących zaopa-

trywać jednostki zbrojne AK na obszarze dawnej Galicji Wschodniej. Warto dodać, że część dokumentów brytyjskich dotyczących tychże zrzutów nie została jeszcze odtajniona. Dr Remigiusz Kasprzycki, reprezentujący Muzeum AK, omówił dzieje lotniska Rakowice-Czyżyny w czasie okupacji hitlerowskiej w kontekście działań Armii Krajowej. Wystąpienie obfitowało w próby weryfikacji dotychczasowej literatury przedmiotu, oparte było na bardzo różnorodnym materiale źródłowym, a także na źródłach wywołanych i internetowych, wobec których dr Kasprzycki wykazał daleko idącą ostrożność. Dwa wystąpienia końcowe zostały wygłoszone przez pracowników Muzeum Lotnictwa Polskiego. Mgr Jarosław Dobrzyński z zachowaniem chronologii i dużą szczegółowością omówił dzieje 663 Dywizjonu Wsparcia Artylerii. Była to jedyna jednostka lotnicza podległa II Korpusowi Polskiemu. Marek Chmiel, korzystając ze wsparcia multimedialnego, zmierzył się z bardzo obszernym tematem: „Pomoc lotnicza dla Polski 1939–1945”. W sposób niezwykle klarowny przedstawił wieloaspektowość zagadnienia, szczególnie wiele miejsca poświęcając warunkom technicznym przelotów, zmieniających się w różnych okresach trwania działań wojennych. Podsumowując wystąpienie, zwrócił uwagę, iż pozyskiwanie niezbędnego sprzętu napotykało na znaczne trudności o charakterze biurokratycznym ze strony brytyjskiej.

Konferencja została zamknięta podsumowaniem mgra Krzysztofa Mroczkowskiego, poprzedzonym dyskusją, w której szczególną aktywność wykazała Maria Płader, sekretarz Krakowskiego Klubu Seniorów Lotnictwa.

Omawianą konferencję można uznać za udaną, a do jej pełnego sukcesu przyczynić się może podjęta inicjatywa wydawnicza. Omówione pokrótce referaty zostaną opublikowane przez Muzeum Lotnictwa Polskiego, co pozwoli nie tylko na prezentację nowych ustaleń badawczych, ale również przyczyni się do upowszechnienia wiedzy o II Korpusie Polskim i Armii Krajowej, zarówno wśród zawodowych historyków, jak i licznych pasjonatów interesujących się problematyką udziału Polaków w działaniach zbrojnych II wojny światowej.

Artur Jachna